

PREVENTING ILLICIT TRAFFICKING OF
CULTURAL HERITAGE:
EDUCATIONAL RESOURCES

ERASMUS+ 2021-2024

RECOMANACIONS

per als responsables polítics

Funded by
the European Union

www.pitcher-project.eu

AUTORES

Marine Chanteperdrix (ENSP)
Agathe Le Riche-Maugis (Bibracte)

COL·LABORADORS

Nicolas Angles (Collège Hubert Reeves – Epinac, et Bibracte), Marta Aslina (INS La Bisbal), Corinne Chartrelle (ENSP), Laura Gil Melcon (IES Albalat), Jean-Pierre Girard (Museomix), Marie Husson (Lycée Franco-Hellénique Eugène Delacroix), Maria Teresa Natale (Michael Culture Association), Laurent Salvador (Lycée Gustave Courbet, Belfort, and musée de Montbéliard), Maria Gabriella Scuderi (I.C. Ennio Quirino Visconti), Pier Giacomo Sola (Michael Culture Association)

VERSIÓ

Version française, septembre 2024

IMATGES

Pexels, PITCHER project, Bibracte, Antoine Maillier

COPYRIGHT

Els materials es poden utilitzar d'acord amb::
Creative Commons Non-Commercial Share Alike license

DISCLAIMER

El projecte PITCHER ha estat finançat amb el suport de la Unió Europea i l'Agència Nacional Francesa per al Programa Erasmus+ (Acord de subvenció 2021-1-FR01-KA220-SCH-000032674). Aquesta publicació només reflecteix l'opinió de l'autor, i la Unió Europea i l'Agència Nacional Francesa per al Programa Erasmus+ no es fan responsables de cap ús que es pugui fer de la informació que hi conté.

TAULA DE CONTINGUTS

L'espoli dels jaciments arqueològics i el tràfic il·lícit de béns culturals: dades i defensa	4
---	----------

El projecte PITCHER	5
----------------------------	----------

Pròleg	6
Recomanacions del NETCHER	6

Recomanacions	7
Reforçar l'ensenyament de la preservació del patrimoni, lluitar contra l'espoli de jaciments arqueològics i el tràfic il·lícit de béns culturals	7
<i>Formació de professors</i>	7
<i>Integració d'aquestes matèries als currículums educatius</i>	8
<i>Integrar aquestes matèries en la formació professional i universitària relacionada amb el patrimoni</i>	8
<i>Fomentar la col·laboració a nivell nacional i europeu entre les institucions educatives i els actors del patrimoni cultural</i>	9
Sensibilitzar totes les parts interessades sobre els problemes de l'espoli arqueològic i el tràfic il·lícit de béns culturals	10
<i>Sensibilitzar les noves generacions fora del marc escolar</i>	10
<i>Mobilitzar la comunitat educativa i les generacions més joves per sensibilitzar les comunitats locals</i>	10
Modernitzar la normativa per protegir millor les generacions més joves i el patrimoni	11

L'espoli dels jaciments arqueològics i el tràfic il·lícit de béns culturals: dades i defensa

L'espoli arqueològic ha crescut durant els darrers trenta anys a tot el territori europeu, arribant a França per exemple, a la xifra sorprenent de diversos milions d'objectes cada any. L'espoli i el tràfic il·lícit de béns culturals tenen greus conseqüències en la nostra comprensió i interpretació del passat, la nostra seguretat i el potencial de desenvolupament de molts països.

En aquest últim, les noves generacions es veuen especialment afectades per aquestes pèrdues: la prevalença de l'espoli limita el seu accés al patrimoni, provocant una feble identificació amb la seva història. Per contra, en molts països occidentals, aquestes noves generacions s'han convertit en participants de l'espoli arqueològic mitjançant l'ús de detectors de metalls dissenyats específicament per a nens, un fenomen que ha anat creixent de manera important des dels anys noranta.

El projecte PITCHER

Finançat pel programa europeu Erasmus+ del 2021 al 2024, PITCHER (Preventing Illicit Trafficking of Cultural Heritage: Educational Resources) es basa en les recomanacions finals del projecte europeu NETCHER (H2020 - 2019-2021) coordinat pel CNRS, que va establir una sòlida xarxa intersectorial i recomanacions per reforçar la lluita contra l'espoli arqueològic i el tràfic il·lícit de béns culturals. Una d'aquestes recomanacions va posar èmfasi en la necessitat d'educar i orientar les comunitats educatives sobre aquests temes.

El projecte PITCHER va ser iniciat per l'ENSP (Centre de Recerca de l'Acadèmia Nacional de Policia) i la Michael Culture Association (MCA) —tots dos membres del consorci NETCHER— i va reunir a BIBRACTE, un gran actor de l'arqueologia, MUSEOMIX, un referent en museus i mediació, així com institucions educatives de França, Grècia, Itàlia i Espanya.

L'objectiu principal de PITCHER era desenvolupar Recursos Educatius Oberts (REA) per millorar la capacitat dels professionals de l'educació per preparar noves experiències d'aprenentatge que donin suport a la lluita contra l'espoli arqueològic i el tràfic il·lícit de béns culturals. Aquests recursos educatius, juntament amb la "Guia del professorat i mediador cultural", els proporcionen maneres innovadores d'abordar aquest tema i compartir-lo eficaçment aquest tema amb les generacions més joves, que aviat tindran un paper crucial en la preservació del patrimoni.

El projecte també ofereix un conjunt de recomanacions polítiques presentades en aquest document per als responsables polítics en els camps de l'educació i la cultura.

Per obtenir més informació sobre el projecte, visiteu la nostra pàgina web:

www.pitcher-project.eu

Pròleg

L'Escola Nacional Superior de Policia (ENSP) va redactar aquestes recomanacions a partir de les contribucions de tots els socis del projecte, cadascun representant diferents sectors professionals implicats (educació, cultura, arqueologia, museus) i amb una gran experiència en educació formal o informal.

Aquestes recomanacions s'adrecen als responsables polítics i les autoritats públiques a nivell europeu i nacional, així com més localment als responsables d'institucions educatives i culturals.

Aquest document presenta les decisions polítiques desitjables i les accions que s'han d'implementar per tal d'ampliar els resultats del projecte i així combatre de manera més eficaç l'espoli arqueològic i el tràfic il·lícit de béns culturals. Aquestes recomanacions tenen com a objectiu:

- **Potenciar l'ensenyament** de la preservació del patrimoni i la lluita contra l'espoli de jaciments arqueològics i el tràfic il·lícit de béns culturals.
- **Sensibilitzar totes** les parts interessades sobre aquests temes, centrant-se en les generacions més joves.
- **Modernitzar la normativa** per protegir millor les generacions més joves i el patrimoni.

Recomanacions del NETCHER

Abans de presentar les recomanacions proposades pel projecte PITCHER, és important fer un pas enrere i recordar les recomanacions del projecte NETCHER anterior. Estan totalment disponibles al lloc web del projecte PITCHER, o seguint aquest enllaç:

<https://cordis.europa.eu/project/id/822585/results>

Recomanacions

Reforçar l'ensenyament de la preservació del patrimoni, lluitar contra l'espoli de jaciments arqueològics i el tràfic il·lícit de béns culturals

Formació de professors

Resultats esperats:

Una millor comprensió per part dels professors dels reptes de la preservació del patrimoni, la lluita contra l'espoli de jaciments arqueològics i el tràfic il·lícit de béns culturals garantirà una major conscienciació entre els joves proporcionant coneixements precisos i actualitzats. Equipar els professors per respondre les preguntes dels estudiants sobre l'ús de detectors de metalls i la propietat dels descobriments arqueològics, i com respondre als estudiants que portin aquests objectes a classe.

Com:

Incorporar l'ensenyament d'aquestes qüestions a la formació inicial i permanent del professorat, utilitzant els recursos del projecte PITCHER:

<https://www.pitcher-project.eu/internal-resources>.

Desenvolupar materials de formació interactius i digitals sobre aquestes matèries, per exemple en forma de cursos en línia massius i oberts.

Adoptar les millors pràctiques identificades durant les sessions de formació organitzades en el marc del projecte PITCHER de formació presencial:

- Realitzar la formació en un museu que presenti aquesta temàtica a les seves col·leccions permanents o una exposició temporal, que permet als participants abordar-s'hi concretament i permetre als organitzadors beneficiar-se de l'experiència dels seus socis.
- Utilitzar formats de taules rodones, especialment adequats per abordar la complexitat del tema, però que requereixen una estructuració adequada per donar temps a les preguntes dels participants.
- Conferències dirigides que siguin rellevants per a temes clau del currículum escolar.

- Compartir experiències i casos pràctics diversos per inspirar als participants amb accions educatives i/o la producció d'eines educatives ja acabades.
 - Una conferència sobre un tema poc habitual, com ara el paper l'espoli d'artefactes antics als videojocs o el tràfic il·lícit d'espècies en perill d'extinció, per oferir als participants maneres interessants d'iniciar debats amb els estudiants utilitzant exemples del seu propi món.
- Fomentar la recerca acadèmica sobre l'ensenyament d'aquestes matèries i l'exploració dels millors enfocaments pedagògics.

Integració d'aquestes matèries als currículums educatius

Resultats esperats:

Educar una generació informada i compromesa amb la protecció del patrimoni, la lluita contra l'espoli dels jaciments arqueològics i el tràfic il·lícit de béns culturals.

Com:

- Integrar en els programes educatius temes clau relacionats amb la lluita contra l'espoli de jaciments arqueològics i el tràfic il·lícit de béns culturals (pèrdua d'informació quan un objecte espoliat se separa del seu context arqueològic, retirada d'obres saquejades i robades del patrimoni comú, finançament del terrorisme, les lleis nacionals i internacionals vigents, i les sancions incorregudes, etc.).
- Integrar exemples il·lustrats d'objectes saquejats i obres d'art robades als llibres de text per presentar els diferents aspectes d'aquesta problemàtica (conseqüències de l'espoli arqueològic i el robatori d'art, per què es prohibeixen aquests actes i el tràfic il·lícit d'aquests béns culturals, els actors i xarxes que intervenen en els actes il·lícits, tràfic, la lluita contra aquest tràfic, la recerca de procedència i la traçabilitat, i el possible retorn d'objectes desapareguts).
- Encoratjar el professorat a abordar aquests temes a través de mètodes interdisciplinaris a causa de la diversitat de matèries que els poden abordar (història, llengües antigues, història de l'art, arts plàstiques, educació per a la ciutadania i mitjans de comunicació, geografia, literatura, llengües modernes, economia i ciència política, ciències de la vida, ciències de la natura).
- Incloure el tema dels béns culturals dins de les competències i responsabilitats dels inspectors d'educació dels diferents països europeus.

Integrar aquestes matèries en la formació professional i universitària relacionada amb el patrimoni

Resultats esperats:

Formar futurs professionals en protecció del patrimoni i conscienciar-los sobre els danys causats per l'espoli de jaciments arqueològics i el tràfic il·lícit de béns culturals. Ensenyar-los les bones pràctiques que han d'implementar en matèria de descobriments arqueològics, protecció de jaciments i col·leccions arqueològiques, i venda o adquisició de béns culturals, per complir amb la legislació nacional i internacional. A més, conscienciar les forces de l'ordre més enllà de les oficines especialitzades.

Com:

Incloure formació sobre la legislació sobre descobriments arqueològics accidentals i la importància de preservar aquest patrimoni en la formació professional dels sectors d'obra pública, construcció i agrari.

Sistematitzar l'ensenyament de mesures de protecció del patrimoni a nivell nacional i internacional, inclòs el tema del saqueig de jaciments arqueològics i/o tràfic il·lícit de béns culturals, en els cursos de grau i màster per a futurs professionals de l'arqueologia, els museus i el mercat de l'art.

Quan sigui possible, implicar representants dels cossos policials per donar suport a aquestes formacions.

En els cursos de mediació cultural, aquest ensenyament es pot complementar eficaçment amb intervencions de professionals de l'educació sobre com abordar aquests temes amb els joves, especialment mitjançant l'ús dels resultats del projecte PITCHER.

Complementar sistemàticament aquesta formació teòrica amb la participació dels estudiants en jornades d'estudi i/o pràctiques amb professionals d'aquests àmbits.

Incloure un mòdul de sensibilització sobre aquests temes en la formació inicial o permanent dels estudiants de policia, amb intervencions de les oficines responsables d'aquestes temàtiques.

Fomentar la col·laboració a nivell nacional i europeu entre les institucions educatives i els actors del patrimoni cultural

Resultats esperats:

Enriquir programes educatius i formatius mitjançant visites, conferències i projectes pràctics. Col·laborant en els recursos de PITCHER i aprenent de les diferències culturals dels altres.

Com:

Promoure enfocaments innovadors d'aprenentatge fomentant associacions entre escoles i universitats, d'una banda, i, d'altra banda, actors de protecció del patrimoni (museus, jaciments arqueològics, cossos policials i altres organitzacions). Per exemple, les visites a jaciments arqueològics permeten als participants veure com el patrimoni sorgeix directament a través d'excavacions o indirectament a través d'enquestes no invasives.

Promoure i desenvolupar associacions transnacionals entre escoles, universitats i altres institucions educatives i culturals d'arreu d'Europa per treballar conjuntament en aquests temes. Demanar a les escoles associades del projecte PITCHER que iniciïn aquestes associacions (Lycée franco-hellénique Eugène Delacroix a Grècia, INS La Bisbal i IES Albalat a Espanya, Istituto Comprensivo Ennio Quirino Visconti a Itàlia).

Sensibilitzar totes les parts interessades sobre els problemes de l'espoli arqueològic i el tràfic il·lícit de béns culturals

Sensibilitzar les noves generacions fora del marc escolar

Resultats esperats:

Adreçar-se a la generació més jove en les seves activitats extraescolars i, especialment, arribar a aquells que ja no estan a l'escola.

Com:

- Fomentar que cada museu i jaciment arqueològic presenti un panell expositiu sobre la problemàtica de l'espoli de jaciments arqueològics o el tràfic il·lícit de béns culturals, amb continguts específicament adreçats al públic jove. Incloeu exemples concrets relacionats amb el jaciment arqueològic o les col·leccions del museu.
- A partir del model de l'esdeveniment internacional "Museomix" (<https://museomix.org>), fomentar qualsevol esdeveniment que permeti als joves pensar i actuar de manera autònoma per imaginar com representar el patrimoni compartit d'una societat.
- Encoratjar les institucions culturals a dur a terme activitats de divulgació sobre aquests temes, especialment en centres socials, hospitals i presons, utilitzant els Recursos Educatius Oberts PITCHER, que tenen forma de joc.
- Desenvolupar col·laboracions entre institucions culturals, sector socioeducatiu i associacions juvenils per implementar accions participatives de protecció del patrimoni i identificar senyals febles d'espoli de jaciments arqueològics i tràfic il·lícit de béns culturals.
- Llançar campanyes de conscienciació a gran escala a nivell nacional i europeu sobre aquestes qüestions, especialment sobre el saqueig de jaciments arqueològics (exposicions permanents en llocs públics com aeroports, estacions de tren i museus). Per arribar més directament als joves, afavoreix els seus canals de comunicació com Instagram, TikTok, YouTube i influencers.

Mobilitzar la comunitat educativa i les generacions més joves per sensibilitzar les comunitats locals

Resultats esperats:

Una població informada per la seva generació més jove té més probabilitats de donar suport als esforços de protecció del patrimoni tant a nivell nacional com local.

Com:

- Proposar el tema de la lluita contra el tràfic il·lícit de béns culturals per a una futura edició de les "Jornades Europees del Patrimoni". Animar les institucions culturals a oferir activitats sobre aquesta temàtica per a les escoles els divendres i animar aquests dos actors a implementar prèviament projectes educatius, els resultats dels quals es podrien presentar al públic en general el cap de setmana, seguint el model de la iniciativa francesa "La classe, l'œuvre" per a la "Nit Europea dels Museus" (vegeu el Projecte Educatiu Vade-mecum PITCHER OER, <https://www.pitcher-project.eu/educationalmaterials>).

□ Feu el mateix amb el tema del saqueig de jaciments arqueològics per a una futura edició de les “Jornades Europees d'Arqueologia”.

□ Fer que el 14 de novembre, “Dia Internacional contra el Tràfic Il·lícit de Béns Culturals” (UNESCO), un esdeveniment europeu semblant als “Dies Europeus del Patrimoni”, “Nit Europea dels Museus”, “Dies Europeus d'Arqueologia”, etc. dies consecutius, amb un dia específic per al públic escolar, un programa d'activitats aportat per institucions culturals i difós a nivell nacional i europeu, acompanyat d'una forta campanya de comunicació.

Modernitzar la normativa per protegir millor les generacions més joves i el patrimoni

Resultats esperats:

Protegir les generacions més joves dels riscos associats a l'ús de detectors de metalls i evitar que cometin delictes. Animar-los a jugar un paper actiu en la lluita contra l'espoli arqueològic i el tràfic il·lícit de béns culturals alhora que ofereixen un marc segur i un suport adequat.

Com:

□ Com a mínim i a curt termini, prohibir la venda de detectors de metalls dissenyats com a joguines per a nens, així com la venda de tots els detectors de metalls a menors, reconeixent que la prohibició total de la venda gratuïta de detectors de metalls seria l'única manera realment eficaç de frenar l'espoli dels jaciments arqueològics.

□ Crear una condició específica de denunciador per a la protecció del patrimoni per a menors de 14 a 18 anys, que inclouria:

- Un marc legal específic amb protecció jurídica adaptada als menors i responsabilitat reduïda en cas d'errors de bona fe en la seva denúncia.
- Un mecanisme de denúncia segur i adequat.
- Suport de mentors adults per guiar-los en els seus esforços.
- Formes de reconeixement i valorització.

www.pitcher-project.eu

#PITCHERProject

contact@pitcher-project.eu

BIBRACTE

Funded by
the European Union

El projecte PITCHER ha estat finançat amb el suport de la Unió Europea i l'Agència Nacional Francesa per al Programa Erasmus+ (Acord de subvenció 2021-1-FR01-KA220-SCH-000032674). Aquesta publicació només reflecteix l'opinió de l'autor, i la Unió Europea i l'Agència Nacional Francesa per al Programa Erasmus+ no es fan responsables de cap ús que es pugui fer de la informació que hi conté.